

Là người Việt Nam, hẳn trong tiềm thức ai vẫn nhớ, trong truyện “Sơn Tinh - Thủy Tinh” lễ vật thách cưới của Vua Hùng đưa ra là “Voi 9 ngà, Gà 9 cựa, Ngựa 9 móng mao”. Tuy nhiên, theo dòng lịch sử “Voi 9 ngà”, “Ngựa 9 móng mao” chỉ là những loài vật trong truyền thuyết, duy có “Gà 9 cựa” là có thật và tồn tại đến ngày nay. “Gà 9 cựa” có nguồn gốc ở vùng Bắc Bộ, xã Xuân Sơn, huyện Tân Sơn, tỉnh Phú Thọ - Quê hương đất tổ Hùng Vương.

Ngày xưa, “Gà 9 cựa” chuyên dùng để tiễn Vua, Chúa, ... Nay do biến đổi khí hậu và môi trường, giống “Gà 9 cựa” cũng phần nào mai một, những con gà có 8, 9 cựa quý là rất hiếm, những con có 6 - 7 cựa là nhiều. Do vậy, nhân dân nơi đây còn gọi giống “Gà 9 cựa” là “Gà nhiều cựa”.

“Gà 9 cựa”, từ khi nở từ trứng ra đã có thể nhận thấy rõ ở khu vực chân mẹ ở bên chân có 3 cựa, và sau gà trưởng thành để cựa bị mất có một số con mẹ thêm một ở bên chân 1 cựa hoặc có chân mẹ mất 2 cựa. “Gà 9 cựa” thân hình mảnh dẻ, bình thường hay chụm lên để ăn, những người đào giun, bắt dế, thậm chí thợ săn mồi như nòng nọc, nhím, gophers cũng thích nuôi. Đẻ từ 4 - 5 tháng tuổi, gà trưởng thành chụm 8 - 9 ngón, bắt đầu từ mỏ, tiếp gáy. Gà mái đẻ trứng 7 - 8 ngày thì đã đòi nháy và có thể đẻ được.

“Gà 9 cựa” một sáng quắc, không hoảng ngay cả khi bị giật mình. Mào đỏ tươi như máu, đuôi cong vút tủa cựa và rất mảnh. Riêng cặp chân thì to, chắc và mẹ đẻ 3 cựa một bên. Mỏ cựa dài, nhọn khác nhau, mẹ đẻ theo hàng. Để cựa bị mất, cựa trên cùng hoàn toàn chỉ là sụn, cong vút như lưỡi câu liềm hay nanh lợn rừng. “Gà 9 cựa” rất khỏe, để cựa bị mất là đôi chân cựa chúng rất linh hoạt, mẹ đẻ bắt một con “Gà 9 cựa” cũng không phải chuyển động, như nhím không nhút trong chuồng mà mẹ đẻ chỉ có cách quăng lưỡi hoặc dùng ngón mồi.

Hiện nay, do kinh tế thị trường phát triển, nhiều nơi cũng đã sưu tầm nuôi giống “Gà 9 cựa” này, những số vốn giá trị thị trường phẩm thì chỉ có “Gà 9 cựa” ở vùng Bắc Bộ mới là hàng hiếm, thịt gà dai,

Nuôi gà 9 cà a: Đón giờ nh... nuôi gà ri

Gà nhieu cà a nuôi chẵn th nh gà ta. Chúng rớt ch u khó đi ki m ăn su t t sáng s m t i t i m t. Đi u ki n nuôi nó đ n giờ n h t nh nuôi gà ri.

S p vào t t, dân đô th dò h i kh p n i đ tìm mua gà 9 cà a. Bi t tin đ đầu có gà 9 cà a là h lao t i ngay. Dân mình v n tin vào l i thách đ c a Vua Hùng thu x a v i S n Tinh và Th y Tinh: Ai đem đ c l v t là “voi 9 ngà, gà 9 cà a và ng a 9 h ng mao” đ n tr c thì vua s g công chúa. Thiên h tìm đầu ra nh ng l v t oái oăm y...

Th nh ng, không bi t t thu nào, ngay t i vùng đ t t Phú Th đã xu t hi n nh ng chú gà 9 cà a. Nó có r i rác nh ng thôn b n xa xôi vùng đ i núi. T i nay, khu v c V n qu c gia Xuân S n (huy n Thanh S n, t nh Phú Th), trong gia đình m t s bà con ng i Dao, chúng ta v n th y h có gà nhieu cà a. Nh ng chú gà này có th có t i 4-5 ho c 6-7 cà a. Cũng có con có t i 8-9 cà a. Tuy nhiên, các th h ti p theo nó l i có s cà a không đ ng đ u.

Không riêng gì Phú Th mà hi n nay, nhieu n i cũng cho bi t là đã có đ c giờ ng gà 9 cà a. H cũng ch c còn v i s l ng r t ít. Có l , càng ít, càng quý ch ng? Vì v y, con gà 9 cà a có khi b nâng giá lên t i c ch c tri u đ ng!

N m b t đ c nguy n v ng này c a nhân dân, Công ty TNHH m t thành viên Gà giờ ng DABACO thu c T p đoàn DABACO Vi t Nam đóng thành ph B c Ninh đã đi sâu vào nghiên c u, ch n t o và nhân nhanh đ c giờ ng gà nhieu cà a, trong đó có nh ng con có t i 9 cà a. H đ a tôi đ n thăm.

Gà nhieu cà a nuôi chẵn th nh gà ta. Chúng rớt ch u khó đi ki m ăn su t t sáng s m t i t i m t. Đi u ki n nuôi nó đ n giờ n h t nh nuôi gà ri. N u nuôi bình th ng, sau 5-6 tháng, con tr ng có th n ng 7-8 l ng và con mái đ c 6-7 l ng. Lúc này gà tr ng đ i màu cho s c s h n

và bắt đầu bị tấy. Còn con mái cũng tỏ vẻ không chuyên nghiệp và thích cõp kẻ với gà trống hơn.

Anh em cho biết, với gà nhieu cá, khả năng bay cá chúng khỏe hơn gà thông thường. Tính hoang dã có lẽ vẫn còn nên nó lẹ rọt nhanh khi gặp kẻ thù. Gà nhieu cá hung dữ hơn các loại gà khác. Khi gặp nhieu chú gà “ngoài tể c h”, nó sẵn sàng lao vào ác chiến. Càng nhieu cá, đá càng khỏe, trăn mẫm c tể i b i! Phấn thông bao giờ cũng thu c v gà nhieu cá.

Có lẽ tể hào với nòi giàng nên gà nhieu cá ít giao du với các loài gà khác. Nó chỉ đ p nhieu con mái trong dòng tể c. Khả năng c n huyết có thể làm cho s l n cá chúng gi m đ n. Vì vậy, anh em trong công ty đã phân p theo các dòng đ tránh hi n t n cá c n huyết. H đã t o ra nhieu đàn gà nhieu cá khỏe m nh, l n nhanh, m u m h p đ n. Đ nh l i thu x a, công ty đã đ t tên cho giàng gà này là “S n Tinh”. Tôi hy v ng, gà S n Tinh s s m có m t trong đàn gà cá bà con ta.

Chuyên gia Nguyễn Lâm Hùng(Dân Việt)

Huyền thoại "gà chín cà a" và chuyện đời gia xui con gà 100 triệu

Vợ đời gia này đã mua chú gà 9 cà a vào dịp giao thừa năm ngoái. Anh đặt lên bàn thờ tổ tiên mời các thần linh, rồi mời đánh chén. Xui gà 9 cà a rồi, thì coi như đã thành... vua! Trên đường du ngoạn lên Vườn Quê gia Xuân Sơn (Tân Sơn, Phú Thọ) ăn lễ vật cà a Sơn Tinh, bao cảm xúc cà a chuyển vào rừng từ 10 năm trước của vợ, với những kỷ niệm vợ rừng rú khó có thể quên.

Mặc dù phát hiện ra giống gà nhieu cà a (thời thì còn gọi là gà 9 cà a) từ 10 năm trước, nhưng quê hương, Xuân Sơn có nhieu thú vị quá, nên khi đó tôi chỉ nghĩ có liên hệ với ông Vua Hùng thế 18 cách đây hàng ngàn năm. Ngày tôi khám phá hang động, núi non, đêm theo trai bản đi ngủ thăm nhà các sơn nữ.

Rồi câu chuyện về món "gà quái thai" giữa đêm tối bắt đầu Xuân Sơn cũng rơi vào quên lãng. Cho đến một ngày, cách nay chỉ 5 năm, anh bạn đồng nghiệp Đình Vũ cà a tôi ở Báo Phú Thọ vào bản Còi, cũng được ông Lâm đãi món thịt gà, cũng được ông trân trọng gắp cho đôi chân có chút chum cà a.

Thì là, thế gà 9 cà a cà a Vua Hùng đã nổi tiếng lắm rồi. Các nhà báo thi nhau kéo lên tìm nhieu. Gà 9 cà a sôi sục trên mặt báo. Đã có không biết bao nhiêu bao nhiêu nhà nghiên cứu lên Xuân Sơn, không biết bao nhiêu cuộc hội thảo để tìm nhieu, nghiên cứu và loch sự giống gà, đánh giá thực trạng và tìm biện pháp bảo tồn. Cùng thì mọi chuyện cũng rơi vào quên lãng. Tóm lại, nhieu đời gia ở Việt Trì đã thế hiên giống làm giàu bằng gà 9 cà a. Nhieu anh đã đầu tư trang trại hàng triệu đồng rồi mua nà s gà trong bản Còi đem về thả, rồi cào các rừng, trăm con gà kia sẽ đẻ ra ngàn con, ngàn con sẽ đẻ ra vạn con... Cứ theo cách nhân mà tính, giống gà 9 cà a này sẽ đem về cho chủ gia trang cả núi vàng.

Một số cà a các ông chủ gia trang chỉ nghĩ viển vông. Con gà 9 cà a kia cũng chỉ ăn ngô, ăn

thóc như giồng gà khác thôi mà, trong khi giá trị của nó thì rất lớn.

Những rồi, tất cả các đơn nuôi gà 9 cà a đều thuộc về tôi, bởi vì giồng gà này hẳn là khác biệt ra khỏi những Xuân Sơn là heo hơn dân và... chết. Điều này thật là lạ lùng, nhưng nó cũng là lý do vì sao không đầu khác, chỉ núi rừng Xuân Sơn, chỉ cái bản Cờ heo hút giữa ngàn, giữa những dãy núi điệp trùng kia mới có loài gà kỳ diệu.

Ngày giáp tết đông ng lạnh, các cơ quan đóng cửa nghỉ mấy ngày, nhưng đông ng vào Vườn Quốc gia Xuân Sơn thì không có bóng xe chạy qua lại. Trung tâm xã vắng hoe. Khung cảnh yên bình của Xuân Sơn đúng là thiên tiên.

Đông ng vào bản Cờ tôi giờ ô tô đã chạy bon bon, xuyên qua những tán rừng với những thân cây mấy người ôm. Thung lũng Cờ hiện ra như trong cõi tích. Bản người Dao thanh bình hiện bên con suối Cờ in vắt chảy ào ào.

Ông Lý Phúc Lâm giờ không làm nghề nuôi gà nữa. Ông đã già, nên giao lại công việc này cho người khác. Ông chỉ chuyên tâm vào việc nuôi ngựa, chăm sóc, nhân giống loài gà 9 cà a.

Ông Lâm hàng ngày mất vài phút ngẩng đầu nhìn mây mù sau nhà, trừ “m” chữ tiếng “túc túc...túc túc...”. Mất lát sau, vài tên gà te tua chạy về. Ông vãi ngô ra sân, chúng giáng cái mỏ cồm cộp xuống nền gạch nhợt nhạt. Tôi ngó mãi cũng không thấy chú gà 9 cà a nào, chỉ có 6 cà a. Giống gà này ở bản Cờ, dù chân chúng có 6 cà a, 8 cà a thì cũng đều được gọi bằng cái tên chung là gà 9 cà a.

Sáng nào cũng vậy, ông Lâm đều mua chuồng cho bản gà vào rừng thả kiếm ăn. Có đến nhều người nói là chúng thả mò về chuồng. Đêm rồi thì mò ra, hùm beo mò về, cáo chồn đi kiếm ăn, nên bản gà chỉ đợi giờ ngủ trong rừng. Trại chửa tôi, có gọi thì nào chúng cũng không về. May ra có vài tên người vào rừng kiếm ăn, vài vị gần nhà thì mò về theo tiếng gọi mà thôi.

Nhà ông Lâm có tới 300 tên gà nhieu của. Giá cơ giống gà này thì vô cùng. Gà 6 cà a giá 300 đến 500 ngàn đồng một kg, gà 8 cà a thì khá hiếm, nên giá phải từ 2-3 triệu đồng/kg. Như vậy, một chú gà 8 cà a, cũng có giá 5-10 triệu đồng tùy cân nặng nhé.

Gà có đến 9 cà a thì hiếm lắm, hiếm như loài báo gầm sủa tuy nhiên chúng trong rừng Xuân Sơn. Nhưng chú gà mang đến 9 cà a phải được ghi vào sách đỏ chứ phải?

Tên của đến nay, số gà có đến 9 cà a chỉ đếm được trên đầu ngón tay và nhà nào sở hữu gà 9 cà a, thì chỉ khác nhau có được con gà bằng vàng ròng. Với con gà đến 9 cà a, gia chủ có thể phát giá thoải mái, đến gia nào có thú sở hữu của tôi, số tiền sàng mua với bất kỳ giá nào.

Theo ông Lâm, người đi xuôi lên đây săn tìm gà 9 cà a ráo riết lắm. Họ đến cả chục triệu của để tìm được một con gà đến 9 cà a. Ông bảo, có lẽ, đến cả trăm triệu đồng cho một con gà người ta cũng sẵn sàng mua. Thế thì, đã có đến gia cây cối siêu giàu ở Việt Trì mà tôi thân quen đã chi 100 triệu đồng để có được một chú gà 9 cà a tay mất con buồn.

Về đến gia này đã mua chú gà 9 cà a vào dịp giao thừa năm ngoái. Anh đến lên ban thờ đầu tiên mời các vị thần linh, rồi mới đánh chén. Xong gà 9 cà a rồi, thì coi như đã thành... vua! Hiện anh vẫn giữ đôi chân gà với một chân 5 cà a, một chân 4 cà a trên bàn thờ làm kỷ niệm và khách đến chơi không quên đem ra khoe. Đôi chân gà đến năm nay vẫn sáng hồng như mới lúc, rất kỳ diệu.

Với đến ng bào bản Cờ, số tiền 100 triệu đồng cho một con gà quí là không khi nào, nhưng với các đến gia, dù đến một trăm triệu hay một tỷ đồng, mà được chìm trong cảm giác làm vua, thì cũng không đáng gì. Phú quý sinh lễ nghĩa là vì thế.

Đang miên man với những câu chuyện giá trị trị của gà chín cà a, tôi chợt nhìn lại cơ người của vị chủ nhân “vua” gà 9 cà a Lý Phúc Lâm. Rõ ràng ông Lâm sở hữu không những nhieu giống gà này như ở bản Cờ, mà có lẽ còn như ở Việt Nam. Thế nhưng, vị chủ nhân ông vẫn sống trong ngôi nhà tuềnh toàng, chúng tôi có thể gọi giá trị. Chuyện thì khó hiểu!

Nhà nghiên cứu văn hóa Nguyễn Hữu Nhân (Chủ tịch Hội Văn học nghệ thuật Phú Thọ): Thanh Sơn (Phú Thọ) từng là vùng đất nổi bật của các Vua Hùng. Gà 9 cà a ở Xuân Sơn có phải là giống gà trong truyền thuyết Sơn Tinh – Thủy Tinh hay không thì không ai dám chắc, nhưng vì có phát hiện sớm trên thị trường của loài gà này, ở vùng đất nổi bật của Vua Hùng, thì vô cùng thú vị. Theo VTC

Gà chín cà a mới nở được đưa gia Hà thành sẵn lòng ráo riết

Gà chín cà a vốn được mệnh danh là “chúa gà”. Nhưng ngày nay, gà chín cà a vô cùng hiếm bởi nhu cầu người sẵn lòng đưa lên bàn nhậu với quan niệm quái gở rằng, thịt gà chín cà a có khả năng tăng cường “bản lĩnh đàn ông”.

Ngày càng vùng đất phát tích giống gà quý là bản Cờ i của người Dao (Xuân Sơn, Phú Thọ) ngày nay (khi xưa, nơi đây chính là vùng đất thuộc bản của Vua Hùng) cũng khó mà tìm được gà chín cà a. Chủ yếu gà ở Xuân Sơn bây giờ chỉ được 6, 7 hoặc 8 cà a là đã vô cùng quý hiếm.

Nhưng chú gà con mới sinh ra cũng chủ yếu chỉ có 6,7 cà a.

Không ít địa gia Hà thành đã phát giá lên tới hàng chục triệu đồng năm nay mà vẫn chưa có được con gà 9 chín cà a hoàn chỉnh.

Gà chín cà a vốn được mệnh danh là “chúa gà”. Nhưng ngày nay, gà chín cà a vô cùng hiếm bởi nhu cầu người sẵn lòng đưa lên bàn nhậu với quan niệm quái gở rằng, thịt gà chín cà a có khả năng tăng cường “bản lĩnh đàn ông”.

Theo GDVN

Săn lùng loài "chúa gà" chín cạ ở rừng Xuân Sơn

Bao nhiêu năm nay, người dân sống ở Xuân Sơn (Tân Sơn - Phú Thọ) vẫn sống bình thường suy nghĩ rất đỗi giản dị về loài gà chín cạ duy nhất ở Việt Nam. Họ cho rằng, loài gà đó cũng chỉ như bao loài gà khác, chúng có gì đặc biệt. Và rồi, khi những đời gia giàu có săn lùng ráo riết loài gà này, người dân nơi đây đã không tiếc công và tốn tiền đi tìm cách tàn bóa loài gà quý này.

Thời gian trôi qua, loài gà chín cạ quý hiếm và ly kỳ như trong truyền thuyết ở rừng Xuân Sơn cũng mất dần, mất mòn bởi sự gây hại của người dân bản xứ. Cho đến bây giờ, tiếng gáy oai hùng của loài gà này đã tắt hẳn ở vùng núi hoang sơ huyền bí này.

Truyền thuyết gà chín cạ

Người Dao sống ở rừng Xuân Sơn vô cùng coi trọng ngày lập tịch (lễ công nhận sự trưởng thành của người con trai). Khi đến ngày này, dù gia đình có nghèo khó khăn cùng đâu thì cũng phải chuần bít 20 con gà chín cạ để hành lễ. Trong suy nghĩ của người Dao, những con gà chín cạ tượng trưng cho sức mạnh và sự linh thiêng.

Trong đời sống của người Dao bản địa gà nhieu cạ khi rảy gạo rất chặt chẽ với đời sống tâm linh. Không phải con gà nào cũng đủ 9 cạ, có thể 7 hay 8, nhưng những con gà nhieu cạ luôn mang một giá trị tâm linh rất lớn. Nếu như gia đình nào có được con gà có đủ chín cạ trong nhà, đó là nghĩa vụ và vinh dự có được một vật khá cao trong cộng đồng, và con gà đó sẽ được gọi là "chúa".

Trong quan niệm của người Dao, loài gà chín cạ được tôn sùng một cách tuyệt đối. Họ coi những con gà chín cạ là con của thần rừng, thần núi. Trong tâm khảm của người Dao, họ luôn mang một hình ảnh rất đẹp về loài gà "thần" bay ra từ núi rừng để sống với con người. Họ ví đuôi của con gà dài, cong vút hùng vĩ và tràn trề sức mạnh như dòng thác Khe. Những con

gà khi đã đến chín cả đều là loài gà trống sống lâu năm, mào đỏ và dài như hoa chuối trong rừng vào dịp tháng 6. Sáng sớm, gà chúa nháy lên ngẩng đầu cao đón nắng mà cất tiếng. Tiếng gáy vang xa, kêu hùng, đực tồn và ngỗng ngh.

Vì những chú gà trống, có nhiều cả, ngỗng ở Dao thôn ng ví như ng ng ở đàn ông tràn đầy sức mạnh chiến đấu. Những con gà này thôn ng rất hiểu chỉn, nếu gặp gà lạ đi qua, chúng lập tức lao vào đánh cho tị b. Những lúc đánh nhau, những chú gà nhiều cả nhìn rất hung tợn, lông, mào đều dựng ng, nhiều còn gà khác chỉ nhìn vào phong thái đó đã quay đầu chạy thối lui.

Những ng ở đầu tiên vào sống ở rừng Xuân Sơn mãi không ghi hình được loài gà đực b. Chúng chỉ bé như gà ri, lông đuôi dài và sắc s như loài công ph. Những đực b như t là đôi chân cả chúng, to và rất nhiều cả. Ng ở Dao gọi chúng là gà chúa còn những ng ở mi n xuôi lên thì thôn ng coi chúng như một loài gia cầm quý, hiếm có.

Những khi rừng Xuân Sơn đực b đến nhiều h n, ng ở mi n xuôi cũng lên sống ngày một đông đúc thì loài gà quý hiếm, nhiều cả cũng bị tàn theo thời gian. Chúng trở thành một món đặc sản cả vùng rừng núi cuối dãy Hoàng Liên Sơn. Chúng chết, chết mòn trên những bàn nh.

Loài gà v n là hiếm thân cả sắc mạnh theo quan niệm cả ng ở Dao đ b ng chỉ trở thành một món nh u khoái khẩu. Chúng trở thành một phần không thể thiếu trong những bữa tiệc ở khu vực này. Giá cả loài gà chúa, nhiều cả cũng vì đó được tăng lên một cách ghê g.

Nhiều t n, ng ở dân n ở đây chỉ ng thêm tiếc thôn ng loài gà quý, mang nhiều giá trị tinh thần, họ tuy tiếc nhưng một cách tàn nhẫn. Cũng vì vậy, bây giờ khi tìm lên khu vực rừng Xuân Sơn, để tìm gặp loài chúa gà quá thì không dễ, có hay chăng nếu gặp được cũng còn do... nhân duyên cả t n ng ở.

Truy tìm hình ảnh loài chúa gà

Trong căn nhà tị h, ông Lý Phúc Lâm, xóm Quỳ (Tân Sơn - Phú Thọ), v n còn giữ nguyên những ký ức sâu đậm về hình ảnh cả loài chúa gà. Trong tâm trí ng ở đàn ông này, loài gà nhiều cả v n còn giữ được nguyên vẹn những giá trị tinh thần lao.

Kéo một h i thu c thì t sâu, một ông l đ và mi ng nh ra làn khói rừng xuyên thôn c không gian u ám trong căn nhà. Ánh sáng cả b p l a l p lờ, lên xuống b t thôn ng, không gian trĩu nặng và yên ng, thì thôn ng ng ở đàn ông này l i c ngh ch tại thì t cao nh mu n tìm kiếm một âm thanh nào đó... ông đang c nghe xem có tiếng con gáy vang xa cả chúa gà hay không.... Chỉ ng th y. Đáp l i s c mong ngóng hy vọng cả ng ở đàn ông này chỉ là âm thanh r n rĩ đ n não lòng cả rừng đêm.

Từ gần 1 năm nay, ông Phúc đã chỉ ng nhìn thấy hình bóng cả một con gà chín cả đích th c nào n a. Chúng đã biến mất một cách chóng vánh. Vì ng ở Dao, họ đã truy n nhau những câu chuyện rừng loài chúa gà b h bay v tr i. Loài gà v n là hiếm thân cả sắc mạnh, s linh thiêng và mang nhiều truy n thuyết đã biến mất. Ng ở Dao chỉ b t vì sao chúa gà l i b h đi... Vào v a gà Xuân Sơn bây giờ có đ t đ u c, đ đèn thì cũng không thể kiếm đâu ra một "ông gà thiêng" đúng nghĩa.

Một lần nhìn vào kho ng không t i u ám phía tr c, ông Lâm, một bu n r i, chao nghiêng c c r u, giọng chua chát, nói nh trách c, năm ngoái, nhà mình cũng còn một chúa gà. Những bây giờ cũng chỉ ng còn n a. Nó mất rồi, mình c gì nh ng t nhiên nó biến mất. Chỉ có ng ở b t tr m nó... Ông Lâm bu n l m, chúa gà v n là niềm tự hào cả ông và gia đình b y lâu nay đã chỉ ng còn. Ông kh c kho i, nh p nh ng nh v nh ng hình ảnh cả chúa gà. Đôi lúc, đôi tai cả ông l i v ng lên tiếng gáy cả nó. Những đó chỉ là những ký ức, những âm thanh, hình ảnh tr c kia... Ông cay nghiệt kh ng đ nh r ng, b n C i bây giờ, gà 8 cả

cũng chỉ còn một con, nhưng chỉ là gà 9 chín cà a.

Giờ đây, khu rừng Xuân Sơn, số nhà có đủ các loài gà nhieu cà a chỉ có thể đứng trên đầu ngón tay. Gia đình nhà ông Ba Mạnh, người xóm Lấp, đủ các người dân trong vùng truy tìm miêng nhau rừng trong nhà người đàn ông này vẫn còn một chú gà. Miêng ông cũng nói rằng, khuôn mặt vui vẻ khi có khách lạ tới thăm và hỏi xem chân gà quý. Chẳng chút ngại ngùng, ông lôi phẩm phẩm qua sưu tập, chỉ ra những bãi đất gập ghềnh để đi gà.

Giờ gà nhieu cà a vẫn rất giỏi bay nên để bắt được chúng không phải là chuyện đơn giản. Một chàng nà a giỏi đánh vật với "dê thú", ông Ba xách người cưỡi cưỡi chân gà cho khách ngắm. Không sai gì so với những câu chuyện được nghe trước kia, con gà cà a ông mặt sáng quắc, không hoảng ngay cả khi bị giết chết. Mào đỏ tươi như máu, đuôi cong vút từa cà u vung và rất mạnh. Riêng cặp chân thì to, chắc và mạnh mẽ đủ 4 cà a mặt bên. Mặt cà a dài, người khác nhau, mặt cười theo hàng. Để biết, cà a trên cùng hoàn toàn chỉ là sống, cong vút như lưỡi câu liềm hay nanh lợn đẻ.

Nhìn con gà đầy vẻ oai hùng cà a mình, ông Ba hỏi hỏi về chuyện tháng trước có người đi xuôi lên hỏi mua con gà với giá 2 triệu. Lúc đó ông đã thông thông cho vì cả bên chỉ còn nó để gây giêng, bán rồi lại làm thịt, vậy là mặt thịt. Ông Ba cũng không đành lòng bán cho người, dù người miêng xuôi có trả giá cao đến đâu ông cũng chỉ bán chú gà.

Trong suy nghĩ đến người cà a người đàn ông này, loài chú gà này mang rất nhiều giá trị tinh thần. Nếu bỏ rừng, nếu bán nó đi, chú gà chết thì khi xuống suối vàng ông biết nói thế nào với tiên cà a mình. Tính đến nay, cả bên Cờ chỉ sót lại chỉ có con gà nhieu cà a. Những mặt đi đầu đến hiện đó chính là những họ du cư người Dao giỏi chỉ còn lại duy nhất nhieu và những người tích tụ loài gà quý hiếm này.

Người miêng xuôi bây giờ cứ kéo nhau lũ lượt lên khu rừng Xuân Sơn để lùng sục loài gà quý hiếm này. Giá cà a chúng luôn gập đôi, gập ba so với những loài gà bình thường. Càng nhieu cà a, giá gà càng cao. Với những con gà có từ 7 cà a trở lên thì giá là trên triệu. Nhiều khách còn mua thêm mấy người mua cả rừng mang về ăn.

Và rồi, những con gà nhieu cà a vẫn được người ta tôn sùng gọi là chúa trở thành nhân cà a thú ăn uống thì thông. Gà nhieu cà a bị vứt lông, cắt cụt, rừng rừng mặt nhìn thấy khách bên bàn ăn nghi ngút khói. Gà chúa và đoàn tùy tùng cứ đến đến bên mặt.... Mặt đi đầu để biết nà a là vị nhân giêng loài gà nhieu cà a này vô cùng khó khăn. Cả mang chúng đi xa thì lại không sống nữa.

Loài gà chúa ở Xuân Sơn giỏi chỉ còn trong hoài ức cà a người dân. Những người bên đi săn người này đây cũng chỉ biết xót thông cho loài gà quý hiếm. Những câu chuyện về loài chú gà cũng chỉ nhieu, nó vẫn vút, chỉ ngẩng đầu vào đâu. Và bây giờ, khi nói về vẻ đẹp của loài gà quý hiếm, những người dân ở đây lại truy tìm miêng nhau về câu chuyện cà a mặt lão nông, mặt mình phát cây trong thung lũng sâu làm mặt bãi cách ly cho chúa gà. Cũng thế là chẳng, giữa vùng núi sâu rừng thẳm, cày cào nhieu vô kể những chúng chỉ dám đứng đến đám họ du cư cà a chúa gà. Ngày ngày, đoàn tùy tùng cà a chúa gà Xuân Sơn vẫn kéo nhau vào rừng kiếm ăn, không chịu đi chung với đám gà nhà cùng nuôi đó...

CAND Portal

Tân Sơn trí n khai mô hình nuôi gà 9 cà a

Gà chín cà a là giới ng gà quý l u truy n t trong truy n thuy t Hùng V ng, nay đ c ng i Mông xã Xuân Sơn (Tân Sơn- Phú Th) nuôi và giới giới ng. Bi t giới ng gà này ch nuôi đ c trên đ a bàn r ng núi, khu v c sinh s ng c a ng i Mông, v a qua huy n Tân Sơn đã trí n khai nuôi giới ng gà quý này t i khu v c xã Xuân Sơn.

Theo tr m khuy n nông huy n Tân Sơn, mô hình nuôi gà 9 cà a đ c thí đi m t i xóm Dù và xóm C i xã Xuân Sơn, n i s n sinh ra giới ng gà này. V i l i th g n núi r ng nguyên sinh, khí h u mát, xa trung tâm nên thu n l i cho giới ng gà quý sinh tr ng và phát trí n.

Đ i t ng tham gia mô hình, đ án là các gia đình nông dân ng i Mông, M ng khu v c hai b n vùng cao nói trên. Khi tham gia đ án, m i gia đình đ c h tr làm chu ng h p v sinh và 5 trí u đ ng mua giới ng, th c ăn, thu c thú y. Ông Hà Đ c Vinh (dân t c M ng) i xóm Dù cho bi t, nh tham gia mô hình mà gia đình ông đã bi t chăm sóc gà h p v sinh, phòng ch ng d ch b nh đ đ m b o gà phát trí n bình th ng. Riêng năm 2011, gia đình ông đã bán đ c trên 30 kg gà nhi u c a, cho thu nh p g n 7 trí u đ ng. Hi u qu c a mô hình là giúp ng i dân h c t p và có ý th c b o t n loài gà quý hi m c a đ a ph ng, đ ng th i phát trí n kinh t gia đình nh nuôi gà.

Đây là giới ng gà chân có móng nh n, kh e, có nhi u c a. Th t lo i gà này b d ng, sẵn ch c và th m h n th t gà th ng. Nh ng qua nhi u l n th nghi m, tuy s ng hoang dã và ít c n chăm sóc nh ng giới ng gà quý này ch a khí h u và đ a bàn khu v c các b n vùng cao c a xã Xuân Sơn. Ch có khoanh nuôi thì giới ng gà này m i không b lai t o b i giới ng gà th ng.

Theo lãnh đ o đ a ph ng xã Xuân Sơn thì gà nhi u c a là giới ng gà quý c a đ ng bào dân t c n i đây. Tr c kia v i t p quán nuôi th t m b , ch a quy ho ch nên v i c giới giới ng gà này còn nhi u bi t c p, b thoái hóa đ n. Hi n t i, gà nhi u c a đ c nuôi theo mô hình, có v n đ u t , quy ho ch chi ti t và g n v i v i c b o t n khu r ng qu c gia Xuân Sơn, v i v i c phát trí n

tiềm năng du lịch địa phương thì giờ ng gà quý nhiều cá đây có cơ hội để c bỏ o t n và qu ng bá.

Theo ông Bàn Xuân Lâm chủ tịch UBND xã Xuân Sơn, nông dân ở đây nuôi gà nhiều cá theo d án và g n v i phát tri n du lịch có th v n lên làm giàu. Họ có th bán cho khách du lịch từ 200-250 ngàn đ ng/kg gà cá. Ông Lâm cho biết thêm, trong thời gian tới, xã sẽ tranh thủ các d án để nhân rộng mô hình nuôi và bỏ o t n giờ ng gà nhiều cá trên địa bàn xã nhằm v a bỏ o t n, v a giúp cho người nông dân v n lên thoát nghèo.